

Khmara V. V. Comparative analysis of phraseological units with somatic element «tongue / zunge / язык / язык» in west Germanic and east Slavic languages.

Summary

This article offers comparative analysis of Phraseological Units with somatic element tongue/Zunge/язык/язык on the material of English, German, Ukrainian and Russian.

The purpose of this article is to show semantic features, isomorphic and allomorphic traits in four linguistic cultures. The source material of the investigation is the lexical entries of the English, German, Ukrainian and Russian phraseological dictionaries.

In order to reach the aim we have conducted such tasks: to systematize the information regarding the functions somatisms in the language model of the world; single out semantic groups of PhUs with somatic elements according to the evaluation criterion; to compare Phraseological Units with somatic element tongue/Zunge/язык/язык to identify universal and unique features in the semantic.

The object of this paper is the investigation of Phraseological Units with somatic element in English, German, Ukrainian and Russian languages.

Our investigation shows that phraseological units with somatic element tongue/Zunge/язык/язык on the material of English, German Ukrainian and Russia, are used to identify: features of character, age peculiarity, intellectual ability, feelings and emotions, quality of action, social status, psychological state. Phraseological Units with somatic element have isomorphic and allomorphic features in four languages. Such approach enabled us to specify positive and negative associations which serve the basis for nomination in different languages.

The perspective of the investigation lies in the contrastive analysis of phraseological units with other somatic elements in West Germanic and East Slavic languages from the standpoint of lingocultural studies.

Key words: *a comparative analysis, lingoculture, Phraseological Units with somatic element, different structured languages, culture.*

УДК 811.161.2:81'373.2

**Ходаківська В. С. ,
магістр, докторант**

**Люблінського католицького університету Іоанна Павла II
E-mail: hodakiwskaweronika@gmail.com**

ПРОБЛЕМАТИКА ПЕРЕКЛАДУ ТА МОВНІ ВІДМІННОСТІ, ЩО ВИНИКАЮТЬ ПРИ ЦЬОМУ

У статті проаналізовано проблематику перекладу; визначено культурні відмінності, які зумовлюють появу труднощів у перекладах; також вказано на можливі зміни значення слів залежно від впливу перекладу на культуру народу; проаналізовано зв'язок культури з мовою; встановлено, що однією з найбільш складних проблем перекладу є переклад назв регіонів і термінів (без установленого еквіваленту).

Ключові слова: *переклад, проблематика перекладу, культура, мова, культурні відмінності, діалект.*

Постановка проблеми. Проблематика перекладу в лінгвістиці та перекладознавстві посідає вагомим місце в сучасній науці. Відмінності культур, зокрема й мовні відмінності, створюють низку проблем при перекладі. Фахівці мають постійно збагачуватися додатковими знаннями, щоб уміти правильно перекласти текст та донести до читача або слухача правдивий і точний зміст тексту оригіналу. Частою проблемою також є відсутність прямого відповідника перекладу, і тоді виникає низка питань щодо найбільш прийняттого перекладу, щоб донести до одержувача нову, незнану раніше для нього інформацію, адже однією з важливих функцій перекладу є комунікація між різними народами, їхніми культурами. Все це показує, наскільки актуальною та важливою є постановлена проблема в сучасному світі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. О. Ахманова, К. Бембська, Л. Білозерська, О. Брагіна, Й. Бральчик, Н. Вознюк, А. Кульчицька, Р. Левіцький, Є. Пенькос, А. Пісарська, Х. Саліх, Ю. Соболев, Н. Стефанова, Є. Табаковська, Г. Чорновол, Є. Ярнєвіч працюють над перекладом проблемних термінів, над створенням нових перекладознавських словників, які б могли полегшити працю перекладача. Також деякі з них зробили вагомий внесок в історію перекладознавства,

створивши нові еквіваленти, вирішивши частково проблему з перекладом термінів, створивши словники з новими відповідниками.

Мета статті, постановка завдання. Метою статті є аналіз проблематики перекладу, визначення причин виникнення проблем та шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Стаття базується на матеріалах досліджень згаданих нижче лінгвістів, умовно поділена на частини, кожна з яких буде описана з наведенням прикладів.

Перелік чинників, що впливають на мовні відмінності (на основі матеріалів Кароліни Дембської)

Мовні відмінності різних культур, народів спричиняють багато проблем при перекладі. Перекладач іноді має труднощі з перекладом, не знаючи, як найкраще передати текст оригіналу, щоб одержувач міг ознайомитися з культурою тексту оригіналу. У таких ситуаціях часто доходить до неможливості знайти прямий відповідник перекладу або до втрати в процесі перекладу культурно-мовних відмінностей [1, с. 67].

Соціолінгвістика – галузь науки, яка займається мовними відмінностями та визначає роль мови в суспільстві. Соціолінгвісти вважають, що кожна мовна відмінність віддзеркалює відмінність культури народу. К. Дембська у своїй статті «Значення різних мовних відмінностей та проблеми, пов'язані з їхнім перекладом» пропонує перелік змінних, котрі впливають на вибір певної мовної відмінності на прикладах праць соціолінгвістів В. Лабова, П. Традгіла, М. А. Холлідея [1, с. 67].

Першим і головним чинником є місце проживання, бо саме воно впливає на мовні діалектні особливості населення (країна або регіон, де проживає людина) [1, с. 67].

Другим важливим чинником є належність до соціального класу (в основному визначається освітою, професією та прибутками), котра впливає на соціальний діалект [1, с. 67].

Третім чинником є належність до малої соціальної групи (професійна група, релігійна група, група друзів, студентська група), котра впливає на діалект і соціальний діалект – жаргони або спеціалістична мова, котрою спілкується певна група тільки між особою [1, с. 67].

Четвертий чинник – це стать. Хоча П. Традгіл вважає, що різниця мови чоловіків та жінок у західній культурі є незначною, її можна помітити тільки за допомогою статистичного аналізу [1, с. 67].

Вікова категорія є п'ятим чинником, зокрема виділяють 3 групи: діти, молодь та дорослі [1, с. 67].

Останнім, шостим чинником є рід, раса. Хоча П. Традгіл підкреслює, що етнічне розмаїття мови не виникає з жодних соціальних або фізіологічних чинників, а виникає тільки з того, що етнічні групи часто живуть в етнічно-однорідних околицях [1, с. 67].

На діалект і соціальний діалект також впливає навколишнє оточення, тобто хто, про що, з ким і в яких умовах розмовляють. Кожна людина, коли розмовляє з кимсь, використовує свій стиль мови. К. Дембська підкреслює, що окремі науковці визначають стиль на підставі кількості уваги, яку співрозмовники витрачають на контролювання форми своєї розмови [1, с. 67].

Неодноразово вчені намагалися створити класифікацію функцій різних мовних відмінностей, але, на жаль, ця проблема залишається не вирішеною, оскільки всі вищеперераховані чинники впливають на мовлення співрозмовників [1, с. 68].

Переказ оригіналу мовної різноманітності в перекладі є досить важким завданням. Існує думка, що переклад має справити на читача ідентичне враження, як і текст оригіналу в своїй культурі. Але, враховуючи мовні відмінності та елементи різних культур, іноді треба використовувати різні техніки перекладу [1, с. 68–74].

Так, наприклад, коли в перекладі йдеться про походження певної особи, найкращим способом перекладу буде вказати, що ця особа є іноземцем та показати її мовленнєві особливості у спілкуванні, а також зазначити, з якої країни походить ця особа, пристосувати її акцент, вимову до вимови іноземців у певному суспільстві [1, с. 6–74]. З іншого боку, якщо йдеться, наприклад, про належність до малої соціальної групи (злочинці, професійна група, релігійна група, група друзів, студентська група тощо), складнощів при перекладі іншою мовою виникнути не повинно, бо такі групи існують практично у всіх культурах, наприклад, жаргони або релігійні цитати тощо [1, с. 68–74]. Так само

менше проблем з'являється при перекладі дитячої мови, оскільки в усіх країнах світу мовлення дитини відрізняється від мови дорослої особи, відповідно скрізь існують й особливості дитячої мови, вимови [1, с. 68–74].

У літературних текстах перекладач виконує роль артиста, бо займається художнім, артистичним, стилізованим перекладом [1, с. 68–74].

Проблеми, пов'язані з перекладом власних назв (на основі дослідження Романа Левицького)

Р. Левіцький у своїй статті описує труднощі перекладу власних назв. Так, аби перекласти власні назви, їх спочатку потрібно поділити на дві групи: ті, що мають відповідник, еквівалент у своїй мові, та ті, які його не мають. У другому випадку перекладач мусить сам створити еквівалент для цього оніма [2, с. 31–38].

За Р. Левіцьким, еквівалентом є одиниця (об'єкт, елемент), що використовується як і в мові оригіналу, так і в мові перекладу зі збереженням предметної об'єктивності мови оригіналу. Тобто, це такий фрагмент тексту оригіналу, який вимагає особливого підходу з погляду перекладача [2, с. 31–38]. Такий фрагмент не можливо поділити на частини та скомпонувати з них переклад. Дуже яскраво це показано у Р. Левіцького на прикладах перекладу заголовків, коли заголовок у цілому замінюється висловом, притаманним іншій культурі, але зі збереженням значення. Нижче запропоновано приклади із дослідження Р. Левіцького [2, с. 31–38]:

– заголовок оповідання Я. Івашкевича в польській мові звучить: *Panny z Wilka*, а в російській мові має еквівалент: *Барышни из Вилько*, а не *Девушки из Вилька* [2, с. 31–38];

– назві фільму Е. Т. відповідає російський еквівалент *Инопланетянин* [3, с. 222];

– у польській мові російського письменника називають *Anton Czechow*, тоді як у російській мові – А. П. Чехов, а не Антон Чехов [2, с. 31–38].

– польський топонім *Zatoka Gdańska* має свій відповідник у російській мові *Гданьская Бухта*, назва *Zatoka Perska* – *Персидский залив*, а *Cieśnina Kaletańska* має в російській мові еквівалент *Дуврский пролив* [2, с. 31–38]. Різниця у перекладах еквівалентів полягає не в тому, що, наприклад, бухта і залив різняться значеннями або в польській мові ті назви є двозначними, а базується на тому, що у назві *Cieśnina Kaletańska* – *Дуврский пролив* польська мова використовує назву французького міста *Calais*, яка розташована біля цієї протоки, а російська назва походить від назви англійського міста *Dover*, розташованого на протилежному березі [2, с. 31–38]. Ці дві назви різняться між собою, хоча означають одне й те ж місце, той самий об'єкт [2, с. 31–38].

Різниця між оригіналом та його еквівалентом часом виникає пояснюється відмінностями семантичної системи мови (наприклад, *Panny z Wilka*) [2, с. 31–38]. Але здебільшого ця різниця мотивована культурними розбіжностями, різницею бачення об'єкта, світосприйняття (*Cieśnina Kaletańska* – *Дуврский пролив*), різницею письма, мовлення авторів тощо (*Antoni Czechow* – А. П. Чехов). Р. Левіцький добре це помітив, підкресливши, що в російській мові дуже часто вживають патроніми [2, с. 31–38]. Різниця у перекладах може також пояснюватися різною кількістю мовно-культурних запозичень у різних країнах (наприклад, фільм Е. Т. – *Инопланетянин*). Найбільш помітною різницею у власних назвах оригіналу та їх еквівалентів в інших культурах є неоднакове сприйняття та відтворення, наприклад, зарубіжної літератури [2, с. 31–38]. Так, програми у школах різних країн побудовані не за єдиним зразком: якщо в одній країні той чи інший письменник є досить відомим, то в іншій країні його можуть зовсім не вивчати [2, с. 31–38]. *Ania z Zielonego Wzgryza* у польській літературі відомий твір, а в російській літературі, маючи навіть два відповідники, про нього мало хто знає, бо він не ввійшов у культуру дитячої літератури [2, с. 31–38].

Нижче подано результати досліджень Р. Левіцького, зокрема його польсько-російські ілюстрації, у яких він запропонував або еквіваленти в мові перекладу, або шляхи вирішення проблем перекладу [2, с. 31–38]:

– перенесення первісної форми назви оригіналу до назви перекладу: РКО ВР – банк РКО ВР, Microsoft – Microsoft (збереження початкової форми), Windows – Windows, Pretty Woman – Красотка [2, с. 31–38];

– перенесення аббревіатури: FAO – ФАО (перенесення з транслітерацією), FBI – ФБР (створення аббревіатури після перекладу власної назви) [2, с. 31–38];

– перенесення або переклад семантичного значення назви: Plac Zgody (в Парижі) – Площадь Согласия, Plac św. Marka (у Венеції) – П'язца Сан-Марко [2, с. 31–38];

– різні відповідники з урахуванням власної назви: Felicia – Фелиция (анг.), Фелисия (іспан.), Huxley – Aldous Huxley – письменник Олдос Хаксли, Thomas Huxley – природознавець Томас Гексли. Українах із латинським алфавітом власні назви зберігають свою початкову форму, а в інших країнах (наприклад, в Україні, Росії, Білорусі тощо) зберігається початкова вимова, а не письмова форма [2, с. 31–38];

– імена: Bernard – Бернард (пол.), Бернар (франц.), Charles – Чарлз / Чарльз (анг.), Шарль (франц.), Fryderyk – Фридерик (пол.), Фредерик (франц.), Фридрих (нім.) [2, с. 31–38];

– патроніми: Michał Lermontow – М. Ю. Лермонтов, Antoni Czechow – А. П. Чехов, Josif Brodski – Иосиф Бродский, Włodzimierz Majakowski – Владимир Маяковский / В. В. Маяковский [2, с. 31–38];

– відсутність еквіваленту, відсутність відповідника в мові перекладу: Naig – відсутність еквіваленту, Ania z Zielonego Wzgurza – рідко Аня из Зеленых Мезонинов [2, с. 31–38].

– географічні назви (назви регіонів): Podbeskidzie – відсутність відповідника, описово: поднож'є Бескидов, на Podbeskidziu – у поднож'я Бескидов, Podhale – відсутність відповідника, описово: поднож'є Татр/ рідко Подгале, на Podhalu – у поднож'я Татр, podhalański – відсутність відповідника, описово, узагальнено: татранський, Podkarpacie – відсутність відповідника, описово, узагальнено: Прикарпат'є, Podlasie – відсутність відповідника, описово, узагальнено: восток Польши, на Podlasiu – описово, узагальнено: на востоке Польши, podlaski – відсутність відповідника, описово, узагальнено: народний, местный, Podole – Подольє (рос.), на Podolu – в Подольє, Kaszuby – відсутність відповідника, описово: север Польши, регион, где проживают кашубы, Kaszubski – кашубський [2, с. 31–38].

Як зазначає Р. Левицький, назви регіонів – це одна з найскладніших груп онімів, яка викликає труднощі при перекладі, пошуку відповідного еквіваленту для мови оригіналу. Часто при такому перекладі виникає необхідність описово схарактеризувати місцезнаходження потрібного регіону або ж передати власну назву з допомогою транскрипції [2, с. 31–38].

Граматичні проблеми перекладу (на матеріалі дослідження Ельжбети Табаковської)

Е. Табаковська у своїй праці зауважує, що культура дуже тісно пов'язана з граматиною, а при зіткненні двох культур саме граматика і перешкоджає перекладові [7, с. 25–34]. Труднощі перекладу описано на прикладі релігії, традицій, науки, бізнесу і інших сфер культури [7, с. 25–34].

У перекладачів, як зазначає Е. Табаковська, існує думка, що найважчою тематикою польсько-англійських перекладачів є тематика релігії, зокрема Маріїного культу – культу Пресвятої Богородиці, оскільки там досить часто використовується демінутивна лексика. Якщо зважати на семантику здрібнілих найменувань, то може здатися, що те, що є малим, дріб'язковим, є безпечним, добрим [7, с. 25–34]. Саме тому в Польщі словосполука *Пресвята Богородиця* дуже часто вживається у здрібнілому варіанті: *Najświętsza Paniienka* або *Mateczka* (Матінка). У польському й українському католицизмі Марія підноситься на найвищий ступінь – вище за всіх святих та ангелів [7, с. 25–34]. При перекладі англійською мовою з'являються труднощі, пов'язані з морфологією мови – найвищий ступінь святості («Święta nad Świętymi» – Свята над Святими, «Panno nad Pannami» – Свята Діва над дівами). Англійське *Virgin of virgins* є спробою описати неіснуюче поняття. Так само *Przenajświętszy Sakrament* (Пресвяті Дари), *Przenajświętsza Trójca* (Пресвята Трійця), *przenajświętsza ofiara* (пресвята жертва) в перекладі англійською мовою звучить: *most holy*, тобто «najświętszy ze wszystkich» («найсвятіший з усіх») «najświętszy możliwy» («найсвятіший можливий») [7, с. 25–34].

При перекладі лексем, пов'язаних із культом Пресвятої Богородиці, не виникає труднощів у синтаксисі, бо в кожній мові, в кожній культурі є давно створені еквіваленти архаїзмів: *Matka Boska*

słynąca cudami i laskami (Божа Матір, що славиться Своїми чудесами та благодатями), але якщо цей архаїзм поставити в іншому відмінку (замість сучасної будови з прийменником: *słynąca z cudów i łask* – що славиться «з своїх чудес та благодатей»), то для англійського перекладача це знову створить перешкоду, пов'язану з культурою [7, с. 25–34].

Так само Е. Табаковська у своїй праці характеризує й інші проблеми, пов'язані з граматичними відмінностями різних культур [7, с. 25–34]. Наприклад, деякі непорозуміння виникають при навчанні працівників у сфері бізнесу на основі англійських джерел, де відбито англійську культуру [7, с. 25–34]. В оригінальних текстах поширене використання форм першої особи однини, а в розмовному синтаксисі конструкції із самовихвалянням: *я – старший консультант фірми..., я брав участь у навчанні..., я маю можливість працювати в..., я би хотів..., я гарний працівник фірми...* [7, с. 25–34]. Такі форми мовлення в польській культурі сприймаються негативно, на відміну від інших культур [7, с. 25–34].

Досить цікаво Е. Табаковська описує зміни, яким піддавалася польська граматики в рекламах [7, с. 25–34]. Так, наприклад, реклама «*Na widok Corsy Twoje serce zabije szybciej*» (Побачивши Corsy, Твоє серце заб'ється швидше) замість «*Na widok Corsy serce Ci zabije*» (Побачивши Corsy, в тебе заб'ється серце) або «*Kosmetyki Avon chronią, doskonalą i pielęgnują Twoją skórę*» (Косметика Avon оберігає, поліпшує та пестить Твою шкіру) замість «*Kosmetyki Avon chronią, doskonalą i pielęgnują Ci skórę*» (Косметика Avon оберігає, поліпшує та пестить Тобі шкіру) [7, с. 25–34].

Синтаксис із присвійними займенниками формується під англійську культуру, відходячи при цьому від польських граматичних норм, тобто частини людського тіла «живуть» своїм власним життям: *jedne kosmetyki pielęgnują Twoją skórę* (одна косметика пестить Твою шкіру), а *inne Twoje włosy* (а інша – Твоє волосся), *buty Scholla uszczęśliwiają Twoje stopy* (взуття Scholla робить щасливими Твої ноги) [7, с. 25–34].

Так само прийменник «для» замінив «до» [7, с. 25–34]. Колись правильною формою було вживати: *kupować sprzęt do domu* (купувати побутову техніку до дому), *meble do kuchni* (купувати меблі до кухні) і *rośliny do ogrodu* (рослини до висаджування в городі), а тепер реклами змінили прийменник «до» на «dla» *zakupy dla domu / kuchni / ogrodu* (покупки для дому / кухні / городу) [7, с. 25–34]. У термінології когнітивної граматики така зміна призводить до того, що меблі, будинок та город стають «учасниками подій», як вказує Табаковська, істотами, які можуть мати і для яких навіть повинні давати подарунки [7, с. 25–34].

Так само граматичних і культурних змін потребують і телепередачі [7, с. 25–34]. У передачі «*Milionerzy*» телеведучий, за американською системою, де було започатковано цю програму, звертається до всіх учасників на «Ти» і на ім'я, а не так, як, наприклад, це є в польській культурі – з урахуванням віку, статі, соціальної дистанції тощо [7, с. 25–34].

Проблеми перекладу, пов'язані з перекладом авторських неологізмів (на основі матеріалів Ханни Саліх)

Х. Саліх у своїй статті «Проблеми перекладу, пов'язані з перекладом авторських неологізмів на основі твору *Wroniec* Яцека Дукая» описує проблеми, які виникають при перекладі авторських неологізмів [6, с. 49–56]. Автор підкреслює, що для перекладу неологізмів насамперед потрібно дуже добре знати культуру мови оригіналу, інакше в тексті не можна буде виявити неологізми й виокремити їх. Х. Саліх у статті схарактеризувала неологізми на прикладі польського тексту [6, с. 49–56]:

1. Неологізми, які вказують на певний історичний час [6, с. 49–56]:

– *panowie pod sztandarami pili herbatę i palili papierosy* – тут авторським неологізмом є посилання до діячів польської Солідарності [6, с. 49–56];

– *zawsze marzyłem, żeby zostać badylarzem* – неологізмом у цьому випадку є розмовний термін, що означає «садівник» [6, с. 49–56];

– *ech, rozdziobią nas kruki, wrony...* – тут неологізмом є посилання до шкільних років дитинства [6, с. 49–56];

– *paratoczył mu się pod bucioru maluch z jednym reflektorem* – неологізм *maluch* означає модель «фіат 126P» [6, с. 49–56];

–...*babcia zagrzeje grysiku, zobaczysz* – згадка про 1952–1989 рр., коли страва з манної / кукурудзяної крупи була дуже популярною і називалася *grysik* [6, с. 49–56].

2. Неологізми, які розпізнаються графічно [6, с. 49–56]:

– *Komunikat, Sprawa, Biuro, Urząd, Nadpis, Podpis, Element, Tajniak*– пишуться з великої букви; це слова, пов'язані з управлінням, чиновниками, урядовими справами тощо [6, с. 49–56];

– *Pała, Spalować, Pas*– з великої букви також пишуться міліційні назви [6, с. 49–56];

– *Szpicel* – назва таємного агента, шпигуна [6, с. 49–56].

3. Неологізми на позначення існуючих фантастичних десигнатів [6, с. 49–56]:

Dom Ptasznika – будинок партії, котрий містить у собі неосемантизм, так як *Ptasznik* може асоціюватися з птахом, володарем птахів, які «прислужують» владі [6, с. 49–56];

– *Godzina Kruka* – асоціюється з комендантською годиною [6, с. 49–56];

– *pomnik Ptaszkina* – пам'ятник В. Леніна або когось із членів партії [6, с. 49–56];

– *budynek PRZEZORNY, budynek PRZEZORNEGO* – будинок страхової компанії в Польщі [6, с. 49–56];

– *Wyroby Nicoropodobne* – шоколадні вироби або порожні полиці в магазині [6, с. 49–56];

– *Wieża Wrońca* – найвищий будинок із показом ілюстрацій палацу культури та науки [6, с. 49–56].

4. Неологізми, утворені від інших лексем [6, с. 49–56]:

– *Wroniec* – неологізм, утворений від слова *wrona* / ворона, подібний до орла без корони, дитяча спроба створити з слова *ворона* – чоловічий рід [6, с. 49–56];

– *Miłypan, Milipant* – переінакшення слова *milicjanci* / міліціонери, що містить у собі слова: *Miły* /милий та *pan* /пан [6, с. 49–56];

– *Psikawka, Sikawka* – синоніми розприскувача [6, с. 49–56];

– *Pozycjonista* – синонім слова *opozycjonista* / опозиціонер [6, с. 49–56];

– *Puchacz-Słuchacz* – прослуховування розмов на телефоні (асоціюються із совами, які сидять на телефонних лініях) [6, с. 49–56];

– *Złomot* – робот [6, с. 49–56].

Деякі з неологізмів, утворені від інших слів, пишуться друкованими літерами або взагалі ніяк не виділяються [6, с. 49–56]:

– *bywateł* – *obywateł* / громадянин [6, с. 49–56];

– *alkohochliki* – замість *alkoholicy* /алкоголіки, поєднання виразів *alkohol* та *hochliki* [6, с. 49–56];

– *rijałki* – замість *rijaści* /пияки, виглядає як орфографічна помилка [6, с. 49–56];

– *kokotek* – *kotek* /кіт [6, с. 49–56].

Аналізуючи вищезгадані авторські неологізми, можна зробити висновок, що для перекладу подібних неологізмів треба дуже добре знати культуру народу оригіналу тексту. Тут доречним буде збереження назви оригіналу та перенесення її в мову перекладу із роз'ясненням.

Досить часто у перекладача можуть виникнути проблеми, пов'язані з передачею інформації, якщо в певній культурі або регіоні не існує такого ж відповідника, як у мові оригіналу.

Раніше теоретики вважали, що якщо в мові перекладу немає відповідного еквіваленту, то в такому разі переклад, як такий, не можливий [5, с. 140–142]. Натомість тепер, дійшовши, з часом, до висновку, що в таких ситуаціях, коли не існує відповідника, переклад не тільки може бути, але навіть мусить бути, щоб підтримувати контакти між людьми, які спілкуються різними мовами [5, с. 140–142].

Складність у словах, які не мають відповідника, полягає в тому, що перекладач під час перекладу має якимось чином знайти подібний неіснуючий відповідник, або описово це передати зі збереженням змісту тексту оригіналу [5, с. 140–142]. Відповідно, не вдасться також зберегти структуру такого слова з тексту оригіналу [5, с. 140–142]. Дуже часто причинами таких проблем є:

різниця в культурі (традиції, обряди, вірування тощо), історичні відмінності (події), технічні інновації, соціальна, правова, адміністративна система тощо [5, с. 140–142].

Проблематика полягає не так у пошуку відповідного еквіваленту, як у розумінні іншої, відмінної для певної культури реальності [5, с. 140–142]. У такому випадку перекладач має вирішити: або він замінить якимось близьким певній культурі відповідником, або збереже первинну суть відмінної культури, хоча це не буде гарантувати, що читач/слухач її зрозуміє [5, с. 140–142].

Проблеми, пов'язані з перекладом термінів

Складність перекладу термінів полягає у різниці понять у різних мовах, що ховаються під тими самими термінами [4, с. 223–236]. Адже кожна мова репрезентує власне, особисте бачення світу з подібними або різними термінами [4, с. 223–236].

Перекладач повинен безпомилково передати думку автора, досконало володіти термінами, незалежно від того, чи він добре на цих термінах розуміється [4, с. 223–236].

Складність перекладу полягає в адекватній перебудові первинної структури оригіналу у структуру похідну, яка повинна такою самою мірою ефективно вплинути на читача / слухача [4, с. 223–236]. Якщо ж ідеться про семантику в перекладі, то потрібно передати точний семантичний зміст тексту оригіналу [4, с. 223–236]. Дуже вдалим вважається переклад, якщо в тексті оригіналу і в тексті перекладу зберігаються ті самі звертання, відповідні терміни тощо, не порушуючи при цьому семантичного змісту з відтворенням такого ж ефекту як у тексті оригіналу, так і в тексті перекладу [4, с. 223–236].

Якщо мови, культури оригіналу та перекладу подібні між собою, то в такому випадку в перекладача не повинно бути великих труднощів [4, с. 223–236]. Хоча треба бути обережним у перекладах з еквівалентами, відповідниками. Часто слова, які подібно звучать у двох мовах, різняться за значенням [4, с. 223–236]. Це створює помилку в перекладі, якщо перекладач не знає цієї мовно-культурної розбіжності. Нижче подано зразки таких семантичних відмінностей, подібних у будові морфологічно, але різних у значеннях [4, с. 223–236]. Польське слово *technika* – означає все, що охоплює діяльність, виробництво матеріальних благ, і цій лексемі відповідає англійське *engineering* [4, с. 223–236]. Натомість англійське слово *technika* означає техніку виконання [4, с. 223–236]. Так само *demokracja* в Польщі та Англії дещо різняться між собою. В соціалістичних країнах існувала *demokracja ludowa* / народна демократія, а в країнах Західної Європи існувала *demokracja przedstawicielska* / представницька демократія [4, с. 223–236]. Саме тому було необхідно створити новий термін, нове значення *demokracja ludowa*/народна демократія, котра має свій еквівалент в англійській мові — *people's democracy*, а не *popular democracy* [4, с. 223–236].

Висновки з дослідження. Отже, можна зробити висновок, що перекладознавство, хоча і є розвиненим у сучасній науці, проте існує низка проблем, бо кожна мова, кожна культура – це щось особисте, що створюється народом. Тому дуже важко встановити чітку межу, як треба перекладати деякі слова, словосполучення, наприклад, неологізми, терміни, тоді як культура постійно змінюється і разом із нею мова. Щоб переклад був правильним, перекладач повинен знайти і перенести невідому, незнану культуру оригіналу в культуру перекладу. Перекладач постійно має працювати над собою, удосконалюватися – повинен бути обізнаним у конкретних сферах, щоб безпомилково передати думку первинного тексту та зрозуміло відтворити зміст.

Подальша робота передбачає практичне удосконалення методів перекладу на підставі вищезазначеного матеріалу.

Список використаної літератури

1. Dębska K. Znaczenie różnych odmian językowych i problemy związane z ich tłumaczeniem / R. Lewicki // Przekład, język, kultura II. – UMCS, 2010. – 260 s.
2. Lewicki R. Niektóre kulturowe aspekty ustalania ekwiwalencji w przekładzie nazw własnych / R. Lewicki // Przekład, język, kultura II. – UMCS, 2010. – 260 s.
3. Lewicki R. Polsko-rosyjski słownik nazw własnych / R. Lewicki. – UMCS. – 2008. – 222 s.
4. Pieńkos J. Podstawowe problemy terminologiczne w pracy tłumacza / J. Pieńkos // Podstawy przekładoznawstwa. – Zakamycze, 2003. – 475 s.

5. Pisarska A. Reekspresja: konstrukcja tekstu przekładu. Nieprzekładalność / A. Pisarska, T. Tomaszewicz // Współczesne tendencje przekładoznawcze. – UAM, 1998. – 225 s.
6. Salich H. Problemy tłumaczeniowe związane z przekładem neologizmów autorskich. Wroniec Jacka Dukaja – analiza tekstu oryginału / R. Lewicki // Przekład, język, kultura III. – UMCS, 2012. – 178 s.
7. Tabakowska E. Bariery kulturowe są zbudowane z gramatyki / E. Tabakowska // Przekład, język, kultura I. – UMCS, 2002. – 198 s.

Ходаковская В. С. Проблематика перевода и языковые отличия, возникающие при этом.

Аннотация

В статье проанализирована проблематика перевода; приведены примеры культурных различий, которые способствуют возникновению препятствий в переводе; также указано, как может меняться язык в зависимости от влияния перевода на культуру народа; проанализировано, как тесно связан язык с культурой; определено, что одной из самых трудных проблематик перевода является перевод названий регионов, а также перевод терминов, без установленного эквивалента.

Ключевые слова: перевод, проблематика перевода, культура, язык, культурные различия, диалект.

Khodakivska V. S. Translation problems and language differences arising from this.

Summary

In article analyzed translation problems; are examples of cultural differences, that contribute to difficulty in translation; specified as can change the language depending on the translation effect on the culture of the people; analyzed briefly as culture associated with the language; it is determined that one of the most difficult problematics of translation is the translation of the names of regions, as well as the translation of terms, with no established equivalent.

Based on the material can conclude that translation although they are developed in the modern world yet there are problems difficult to overcome for every language, every culture this is something personal that is created by people. Translation was good when translator can skillfully convey the original culture. Translator constantly has to work on himself, improve, must have knowledge.

Key words: translation, translation problems, culture, language, language differences, dialect.

УДК 81'373'43

Циганкова З. М.,
аспірант Інституту мовознавства
імені О. О. Потебні НАН України
E-mail: tsyankova.zoia@gmail.com

СЕМАНТИЧНІ НЕОЛОГІЗМИ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ
(НА МАТЕРІАЛІ РОМАНІВ ЖАНРУ «ЧИКЛІТ»)

У статті проаналізовано неологізми сучасної англійської мови в романах нового літературного напрямку, які з'явилися внаслідок семантичного зсуву. Визначено, що лексичні одиниці такого зразка утворені шляхом метафоризації, яка відбувається за такими моделями: зміна архісеми та актуалізація функціональної семи, зміна архісеми та актуалізація асоціативної семи, зміна периферійної семи.

Ключові слова: семантичний неологізм, чикліт, словосполучення, метафоризація, модель.

Поповнення лексичного складу англійської мови відбувається не лише за рахунок входження новотворів. Використання семантичних можливостей лексичних одиниць, тобто переосмислення значень уже відомих слів, стимулює появу семантичних інновацій. Семантична неологізація є досить продуктивним способом поповнення лексики сучасної англійської мови. Це пов'язано, з одного боку, з природою людського мислення – здатністю людини узагальнювати та систематизувати в слові зразу декілька явищ навколишнього світу, з другого боку, зумовлюється внутрішньою тенденцією мови – прагненням до економії як лексичних, так і словотвірних ресурсів. Такі процеси, на нашу думку, свідчать про життєву силу самої мови і творчий потенціал її носіїв.